

Nr 29

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 13 november 1936 (nr 567) om domkapitel.

Genom en den 5 april 1963 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 153, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

Lag

angående ändring i lagen den 13 november 1936 (nr 567) om domkapitel

Härigenom förordnas, *dels* att 15, 16 och 17 §§ lagen den 13 november 1936 om domkapitel skola upphöra att gälla, *dels* att 13 § 4 mom. sagda lag¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

13 §.

4 mom. Har prästerlig befattningshavare blivit genom lagakraftägande dom avsatt från sin befattning, må han av domkapitlet skiljas från prästämberet eller för viss tid, ej över ett år, förklaras obehörig att utöva detsamma. Har han genom lagakraftägande dom befunnits skyldig till förfarande, varå avsättning kunnat följa, men jämligt 5 kap. 5 § strafflagen förklarats fri från ansvar och i anslutning härtill erhållit tjänstledighet, äger domkapitlet förklara honom obehörig att utöva prästämbetet in- till dess han åter må träda i tjänstgöring.

4 mom. Har prästerlig befattningshavare, som enligt lagakraftägande dom funnits hava begått brott, till följd därav avsatts eller förklarats skyldig att avgå från sin befattning, må han av domkapitlet skiljas från prästämbetet eller för viss tid, ej över ett år, förklaras obehörig att utöva detsamma. Har han ej avsatts eller förklarats skyldig att avgå men i anslutning till domen på grund av sin sinnesbeskaffenhet erhållit tjänstledighet från sin befattning, äger domkapitlet förklara honom obehörig att utöva prästämbetet för tid, varunder han icke uppehåller sin befattning.

¹ Gällande lydelse av 13 § 4 mom., se SFS 1948:490.

Prästerlig befattningshavare — — — — sin befattning.

Präst utan — — — — utöva detsamma.

Denna lag träder i kraft, såvitt avser 13 § 4 mom., den dag Konungen förordnar och i övrigt den 1 januari 1964.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I syfte att få en smidigare ordning för handläggning av ärenden hos domkapitlen föreslås att nu gällande regler härom i lagen om domkapitel ersätts med nya, som kommer att intagas i instruktionen för domkapitlen. Vidare föreslås en huvudsakligen formell ändring av bestämmelserna om domkapitels rätt att skilja präst från prästämbetet, som betingas av de i brottsbalken upptagna reglerna om behandlingen av psykiskt abnorma lagöverträdare.

A. Beslutsordningen i domkapitlen m. m.

På grundval av stiftskansliutredningens slutbetänkande den 12 december 1958 rörande stiftskansliernas organisation (stencilerat) framlade Kungl. Maj:t genom propositionen 1960:101 förslag till förenkling av stiftsmyndigheternas arbetsformer och handläggningen av arbetet på stiftskanslierna. På hemställan av statsutskottet (SU 1960:118) biföll riksdagen propositionen (rskr 294).

I ärendet framhöll föredragande departementschefen, att de föreslagna förenklingarna förutsatte ändring i gällande bestämmelser rörande stiftsmyndigheternas organisation, vilka regler i några fall återfanns i lagstiftning, som på grund av sin natur av kyrkolag inte kunde ändras utan kyrkomötets medverkan. Så var fallet bl. a. beträffande beslutsordningen i domkapitlen, vilken regleras i lagen den 13 november 1936 (nr 567) om domkapitel. Under hänvisning till att kyrkomöte inte avsågs bli inkallat år 1960 uttalade departementschefen, att frågan om lagändring i berörda fall fick anstå någon tid.

Innevarande år skall kyrkomöte hållas. Med avseende å förevarande fråga har inom ecklesiastikdepartementet upprättats förslag till lag angående ändring i lagen om domkapitel.

Gällande bestämmelser. Beslut fattas i domkapitlet som princip alltid i plenum. För beslutförhet fordras jämlikt 17 § domkapitelslagen, att minst fem av kapitlets sex ledamöter¹ är tillstädes. Beslut kan också fattas, om endast fyra

¹ I domkapitlen i Uppsala och Lund finns åtta ledamöter.

ledamöter är närvarande, men då fordras att alla är ense om beslutet. I vissa fall kan beslut fattas av preses — biskopen — ensam på domkapitlets vägnar. Enligt 15 § äger sålunda biskopen med stiftssekreteraren såsom föredragande fullgöra sådana åligganden, som avser ringare ärenden eller ärenden vilka kräver skyndsamhet och inte är av sådan vikt, att de likväl bör handläggas i plenum. Ärende som biskopen handlagt ensam skall anmälas vid nästa sammanträde. I 16 § föreskrives, att domkapitlet som regel skall sammanträda varannan vecka samt även oftare, om ärendena det påkallar.

För *frågans tidigare behandling* lämnas redogörelse i propositionen å s. 4 och 5, vartill utskottet får hänvisa.

Föredraganden, statsrådet af Geijerstam, anförde vid remiss till lagrådet:

»Den gällande lagen om domkapitel från år 1936 upptar bl. a. regler om beslutförhet i domkapitlen. Denna ordning får ses mot bakgrunden av den historiska utvecklingen. Domkapitlen utövade nämligen i äldre tider i betydande omfattning dömande verksamhet. Före tillkomsten av 1936 års lag återfanns bestämmelserna om domkapitlens verksamhet huvudsakligen i förordningen den 11 februari 1687 huru med rättegång uti domkapitlen skall förhållas. Domkapitlens befogenhet att utöva dömande funktioner har med tiden alltmera begränsats och avser nu väsentligen allenast två angelägenheter, nämligen viss disciplinär bestraffning av innehavare av prästerlig tjänst samt prästs skiljande eller avstängande från prästämbetet jämte prästs skyldighet att i visst fall avgå från tjänsten. Vid tiden för tillkomsten av 1936 års lag kvarstod ännu i princip domkapitlets domsrätt vid förbrytelser, som rörde prästs ämbetsförvaltning i hans egentliga prästerliga gärning eller hans leverne samt — åtminstone formellt — viss motsvarande domsrätt över lärare vid läroverk och seminarier. Denna ordning ändrades år 1948.

Domkapitlets uppgifter är således numera väsentligen av administrativ natur. I detta hänseende skiljer sig inte ärendenas karaktär i någon större grad från vad som förekommer vid verksamheten hos andra regionala myndigheter. Därjämte utgör domkapitlet ett i det kyrkliga livet aktivt deltagande organ med skyldighet att i olika avseenden främja den kyrkliga verksamheten inom stiftet.

Med hänsyn till de förändringar med avseende å uppgifterna som sålunda inträtt vid skilda tidpunkter synes något hinder inte föreligga att den närmare regleringen av förfarandet vid beslutsfattande nu i sin helhet, i likhet med vad som gäller för andra regionala myndigheter, sker i författning av administrativ natur.

Till följd av det sagda bör såsom stiftskansliutredningen föreslagit 15—17 §§ lagen om domkapitel, vilka lagrum innehålla bestämmelser om beslutförhet och sammanträdesordning, upphävas. Detta torde medföra, att Kungl. Maj:t får befogenhet att i administrativ ordning meddela nu aktuella bestämmelser med

stöd av 21 §, enligt vilken Kungl. Maj:t kan meddela närmare föreskrifter om domkapitlens verksamhet.

Vad så gäller den närmare utformningen av berörda bestämmelser om beslutsordning m. m. vill jag erinra om vad föredragande departementschefen anförde i propositionen 1960:101 om det önskvärda i att möjlighet till delegation av beslutanderätten infördes hos stiftsmyndigheterna. Enligt stiftskansliutredningens förslag skall delegationen väsentligen avse sådana ärenden, som inte fordrar medverkan av domkapitlets präst- och lekmannarepresentation. I brådskannde fall skall dock även ärenden, som fordrar sådan medverkan och alltså skall handläggas i plenum, få prövas av biskopen ensam efter föredragning, i vilket fall dock ärendet skall anmälas vid närmast därpå följande plenum. Till pleniären blir självfallet att hänföra sådana ärenden, som hör till domkapitlets dömande eller disciplinära befogenhet.

Vid bifall till den nu föreslagna ändringen i lagen om domkapitel har jag för avsikt att föreslå Kungl. Maj:t att utfärda ny instruktion för domkapitlet, i vilken bl. a. intages bestämmelser om delegation och om beslutsordningen i övrigt i huvudsaklig överensstämmelse med vad stiftskansliutredningen i dessa hänseenden föreslagit.

Organisationsförändringen bör träda i kraft den 1 januari 1964.

Lagrådet har lämnat förslaget i förevarande del utan erinran.

B. Ändrad lydelse av 13 § 4 mom lagen om domkapitel

I förevarande hänseende har inom justitiedepartementet upprättats förslag till lag om ändring i lagen om domkapitel, vilket därefter remitterats till lagrådet.

För *gällande rätt* lämnas redogörelse i propositionen å s. 8.

Vid lagrådsremissen anförde *föredragande departementschefen, statsrådet Kling*, bl. a. följande:

»När det gäller brott förövade av sinnessjuka och därmed jämställda lagöverträdare bryter brottsbalken i viss utsträckning med nu gällande system. Enligt nuvarande 5 kap. 5 § strafflagen må sådan lagöverträdare icke fällas till ansvar för sina gärningar och ställas således utanför såväl straff som de påföljder vilka träder i stället för straff. Enligt brottsbalken däremot hänföres jämväl de psykiskt abnorma lagöverträdarna under det av domstolarna tillämpade reaktionssystemet. Jämlikt 33 kap. 2 § i balken kan dock endast vissa påföljder — däribland ej avsättning eller suspension — ådömas dem som begått brott under inflytande av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan själslig abnormitet av så djupgående natur, att den måste anses jämställd med sinnessjukdom. Denna ordning påkallar ändring i 13 § 4 mom. lagen om domkapitel.

Såvitt gäller den som förklaras fri från ansvar tager lagrummet i sin nu gällande lydelse sikte endast på det fall, att den prästerliga befattningshavaren i anslutning till straffriförklaringen erhåller tjänstledighet från sin befattning. För prästerliga befattningshavare gäller emellertid numera bestämmelserna i

statens allmänna tjänstepensionsreglemente, innefattande bl. a. stadgande (5 § c) om skyldighet att efter straffriförklaring avgå från innehavd befattning. Jämväl detta förhållande påkallar ändring i lagrummet.

Vid omarbetningen av 13 § 4 mom. domkapitelslagen torde ensartade regler böra ges för det fall, att befattningshavaren dömts till avsättning och att han på grund av sin sinnesbeskaffenhet icke dömts till sådan påföljd men i administrativ ordning förklarats skyldig att avgå från sin befattning. I båda fallen torde han av domkapitlet böra kunna skiljas från prästämbetet eller för viss tid, ej över ett år, förklaras obehörig att utöva detta. Härför torde, i det fall att beslut om hans avgång meddelats i administrativ ordning, icke uttryckligen behöva krävas att å brottet kunnat följa avsättning, enär sådan förutsättning såsom hittills bör gälla för skyldigheten att avgå. De ändringar som vid brottsbalkens ikraftträdande påkallas i tjänstepensionsreglementet torde få upptagas till behandling i samband med andra följdändringar till brottsbalken.

För det fall att präst under angivna omständigheter väl icke tvingas avgå men erhåller tjänstledighet från sin befattning, torde domkapitlet böra ha möjlighet att förklara honom obehörig att utöva ämbetet för tid, under vilken han icke uppehåller sin prästerliga befattning. Ej heller för detta fall torde böra krävas att å brottet kunnat följa avsättning. Visserligen torde härigenom ske viss utvidgning av lagrummets tillämpningsområde i förhållande till gällande rätt, eftersom även ringa ämbetsbrott kan komma att medföra förklaring om obehörighet att utöva ämbetet. Det synes emellertid icke omotiverat att, om präst i anledning av sådant brott erhåller tjänstledighet på grund av sin sinnesbeskaffenhet, möjlighet finns att förklara honom obehörig att utöva prästämbetet under den tid tjänstledigheten varar.

Arbetet med följdlagstiftningen till brottsbalken är inriktat på att balken skall träda i kraft den 1 januari 1965. Då emellertid dagen icke kan definitivt fastslås redan nu, torde beträffande ändringen av 13 § 4 mom. domkapitelslagen få anges, att den träder i kraft den dag Kungl. Maj:t förordnar.»

Lagrådet har lämnat förslaget jämväl i förevarande del utan erinran.

Utskottet

Utskottet har ej funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag och får därför hemställa,

att förevarande proposition, nr 153, måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 7 maj 1963

På första lagutskottets vägnar:
INGRID GARDE WIDEMAR

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Arvidson, Ferdinand Nilsson, Wikner, Hjorth och Nyman;

från andra kammaren: fru Gärde Widemar, herr Landgren, fru Johansson, fru Boman, herrar Svensson i Vä, Ekström i Björkvik, Gustafsson i Borås och Zetterberg.